

บทปริทัศน์หนังสือ A Critical Study of Thailand's Higher Education Reforms: The Culture of Borrowing

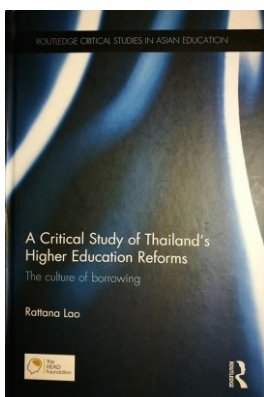
ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

pinkaewl@yahoo.com

DOI : 10.14456/tujournal.2016.18

นวัตกรรมกรรมการประกันคุณภาพได้เข้ามาสู่วงจรของอุดมศึกษาในไทยนับตั้งแต่ต้นคริสต์ทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมา นวัตกรรมดังกล่าวเป็นผลผลิตของการปฏิรูปอุดมศึกษาที่สำคัญ ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับการพยายามผลักดันให้มหาวิทยาลัยไทยก้าวเข้าสู่การแข่งขันกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในโลกภายใต้การจัดอันดับและการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก กระบวนการดังกล่าวนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในวิธีคิดที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนเป้าหมายของการสร้างความรู้ การแข่งขันกันเพื่อเพิ่ม “มูลค่า” ให้กับมหาวิทยาลัยดำเนินไปพร้อม ๆ กับระบบการประเมินการทำงานผ่านการกรอกเอกสาร

จำนวนมาก เพื่อตอบสนองต่อระบบประกันคุณภาพที่เข้ามาควบคุมกำกับกับการเรียน การสอน และการทำงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสถาบันอุดมศึกษาได้แปรสภาพจากแหล่งบ่มเพาะภูมิความรู้ในการคิดค้นและสร้างสรรค์ กลายเป็นเพียง “โรงฝึกอาชีพ โรงเรียนเทคนิค หรือแหล่งรวมของหลักสูตรพอกคน” ดังที่ ยศ สันตสมบัติ ขนานนามว่าคือ “สุสานทางปัญญา”¹ ที่สนใจแต่เพียงรายได้ และตัวเลขอันดับของมหาวิทยาลัย จนละทิ้งวิสัยทัศน์และปรัชญาการศึกษา

หนังสือ *A Critical Study of Thailand's Higher Education Reforms: The Culture of Borrowing* โดย รัตนา แซ่เล้า ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Routledge ร่วมกับ The Head Foundation เมื่อปี 2015 นับเป็นงานวิชาการชิ้นแรก ๆ ที่วิเคราะห์พัฒนาการของอุดมศึกษาไทยในช่วง 1 ศตวรรษที่ผ่านมาอย่างกว้างขวางและลุ่มลึก ซึ่งช่วยให้เข้าใจการเปลี่ยนผ่านของระบบการศึกษาไทย ตลอดจนระบบคิดที่อยู่เบื้องหลังนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาและความล้าสมัยของนโยบายดังกล่าว

¹ ยศ สันตสมบัติ. (2009, 7 พฤศจิกายน). มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติหรือสุสานทางปัญญา [Web log post]. สืบค้น 28 ธันวาคม 2559, จาก <https://studiospaces.wordpress.com/tag/มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ/>

ได้อย่างถึงแก่น งานเขียนชิ้นนี้ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของรัตนา ณ Teachers College, มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกเหนือจากการประมวลข้อมูลประวัติศาสตร์ของอุดมศึกษาไทยอย่างละเอียดและรอบด้านแล้ว รัตนายังได้ใช้ประสบการณ์การฝึกงานในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) การสัมภาษณ์ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพอุดมศึกษา ตลอดจนการพูดคุยกับคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ กว่า 80 คน ในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของการปฏิรูปอุดมศึกษาในไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมา การเมืองของการสร้าง “มาตรฐาน” ให้ทัดเทียมกับโลกตะวันตก และปัญหาที่เกิดขึ้น รัตนาเสนอว่า แม้ว่าประวัติศาสตร์ของอุดมศึกษาไทยจะได้รับการวางรากฐานมาจากแบบแผนของการศึกษาในโลกตะวันตก อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างชาติให้ทันสมัยทัดเทียมกับนานาประเทศ แต่รากฐานดังกล่าวกลับเป็นไปในลักษณะของการหยิบยืมทางวัฒนธรรม (cultural borrowing) โดยที่ชนชั้นนำในไทยคัดและเลือกสรรเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าสอดคล้องกับความเป็น “ไทย” เพื่อนำมาใช้พัฒนาการศึกษา ความทันสมัยทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา จึงเป็นความทันสมัยที่วางอยู่บนตรรกะของอรรถประโยชน์นิยม (utilitarianism) แบบไทย ๆ ที่ไม่เพียงปิดกั้นการสร้างความรู้เชิงวิพากษ์ แต่กลับสร้างระบอบราชการขนาดใหญ่ของการประกันคุณภาพ ซึ่งแทนที่จะปรับปรุงระบอบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กลับทำให้การปฏิรูปการศึกษากลายเป็นสิ่งที่สร้างความอ่อนเปลี้ย (reform fatigue) ให้กับอุดมศึกษาไทย

งานศึกษาชิ้นนี้ แบ่งออกเป็น 10 บท โดยในสามบทแรก เป็นการสืบสาวประวัติศาสตร์ของนโยบายการบริหารอุดมศึกษาไทยในช่วงเวลากว่า 1 ศตวรรษที่ผ่านมา โดยชี้ให้เห็นว่า อิทธิพลของโลกตะวันตกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสถาปนาระบบการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของไทย แม้ว่าไทยมักจะอ้างถึงประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกเทศของตนที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของยุโรป แต่เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย การสร้างชาติของไทยจำลองแบบมาจากตะวันตก โดยมีระบบการศึกษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างชาติไปสู่ความทันสมัย ทั้งนี้ทิศทางและเป้าประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของชนชั้นนำไทย จากยุคแห่งการสร้างชนชั้นราชการเพื่อรับใช้การบริหารระบบราชการสมัยใหม่ภายใต้แบบแผนแบบฝรั่งเศสในยุคเริ่มแรก ไปสู่การศึกษาเพื่อมวลชนภายใต้โมเดลแบบอเมริกันในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมา ซึ่งตอบสนองต่อการขยายตัวของพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในประเทศ ทั้งนี้การขยายตัวของมหาวิทยาลัยออกนอกศูนย์กลางเมืองหลวงไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กับการต้านภัยคอมมิวนิสต์ ภายใต้การสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกา

รัตนาได้จำแนกให้เห็นว่า การลอกเลียนและหยิบยืมแบบแผนของอุดมศึกษาจากยุโรปและสหรัฐอเมริกาโดยชนชั้นนำของไทยเป็นไปในหลายลักษณะทั้งในแง่การเมืองของการหยิบยืม (politics of borrowing) เพื่อใช้มหาวิทยาลัยเป็นกลไกในการสร้างฐานอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในยุคแรก และเศรษฐกิจของการหยิบยืม (economics of borrowing) ที่การช่วยเหลือ

และสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกามีส่วนสำคัญในการขยายการศึกษาไปสู่ชนระดับล่างในไทย เพื่อตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ ตลอดจนวัฒนธรรมของการยืมยืม (culture of borrowing) เพื่อชักนำให้อุดมศึกษาไทยได้ทัดเทียมกับโลกตะวันตก ผ่านการปฏิรูปการศึกษาและการสร้างระบบการประกันคุณภาพด้วยตัวชี้วัดต่าง ๆ พร้อม ๆ กับการผลักดันให้การมี “มาตรฐาน” ในการเรียน การสอน และการวิจัยเป็นส่วนสำคัญของการควบคุมกำกับอุดมศึกษา สิ่งที่น่าสนใจ คือ มหาวิทยาลัยไทยผ่านเส้นทางของการผลิตเปลี่ยนกระทรวงกันดูแลมานับทศวรรษ นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักราชบัณฑิตยสถาน ทบวงมหาวิทยาลัย จนกระทั่งการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ขึ้นในต้นคริสต์ทศวรรษที่ 2000 ประวัติศาสตร์ของการจัดตั้งอุดมศึกษาไทย จึงสะท้อนประวัติศาสตร์ของการรวมศูนย์ของรัฐ ซึ่งทำให้มหาวิทยาลัยและการบริหารมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของระบอบราชการขนาดใหญ่ของรัฐไทยมาโดยตลอด

บทที่ 4-6 วิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการบริหารอุดมศึกษาในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายการให้มหาวิทยาลัยออกนอกกรอบ เพื่อผลักดันให้ตลาดและกลไกประเภทอื่น เข้ามาบริหารจัดการและสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยนอกเหนือจากรัฐ นโยบายดังกล่าว แม้จะเริ่มมาตั้งแต่ต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1990 แต่ไม่ประสบความสำเร็จหรือได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นัก มีเพียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเพียงแห่งเดียวที่ดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างภายใน เพื่อตอบสนองต่อการออกนอกกรอบราชการอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม วิฤต เศรษฐกิจในปี 1997 และข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิรูปทางการเงิน และการตัดงบประมาณภาครัฐลงของ IMF ตลอดจนเงื่อนไขเงินกู้ของ ADB ได้ส่งผลสะท้อนที่สำคัญต่อการศึกษาไทยอย่างสำคัญ แรงกดดันจากแหล่งทุนภายนอกได้กลายเป็นเงื่อนไขที่นักการศึกษาไทยใช้เพื่อผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องออกนอกกรอบในที่สุด นอกจากนี้แล้ว ทิศทางสำคัญอีกประการหนึ่งของการปฏิรูปอุดมศึกษาไทยยังได้แก่ การมุ่งสร้างความเป็น “นานาชาติ” ให้กับการเรียน การสอน และการทำวิจัยในมหาวิทยาลัยไทย ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1990 และได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาอุดมศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 และ 8 เป็นต้นมา โดยที่รัฐไทยแสดงความตั้งใจที่จะทำให้ไทยกลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งการจะทำเช่นนั้นได้จำเป็นต้องสร้างหลักประกันในการพัฒนาคุณภาพให้กับหลักสูตรนานาชาติที่มีอยู่ พร้อมทั้งส่งเสริมการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างมหาวิทยาลัยไทยและเทศ ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนด้วยภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยไทยและมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ทิศทางดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของหลักสูตรนานาชาตินับพันโครงการทั้งในมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน ในขณะที่จำนวนของนักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทยได้กลายเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการก้าวเข้าสู่ความเป็นนานาชาติของอุดมศึกษาไทย อย่างไรก็ตาม รัตนาได้ชี้ให้เห็นว่าทิศทางดังกล่าวในขณะที่มุ่งแต่จะเพิ่ม “ปริมาณ” ของการเป็นนานาชาติของการศึกษา แต่กลับไม่มีความชัดเจนว่าทิศทางดังกล่าว มีเนื้อหาหรือคุณภาพเช่นไร และยิ่งก่อให้เกิดการแยกปฏิบัติระหว่างหลักสูตรไทยและหลักสูตรนานาชาติอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว การพยายามผลักดันให้มหาวิทยาลัยก้าวเข้าสู่ความเป็นนานาชาติ ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงที่หลักสูตรและความร่วมมือด้านการเรียนการสอนเท่านั้น หากแต่นโยบายที่มีความสำคัญและถือว่าเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์งานวิชาการและการวิจัยของมหาวิทยาลัย ยังได้อุบัติขึ้นจากการพยายามนำมหาวิทยาลัยเข้าแข่งขันในเวทีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก โดยการผูกอนาคตของมหาวิทยาลัยไว้กับการจัดอันดับของสถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก เช่น Times Higher Education และการนำเอาการเพิ่มปริมาณการตีพิมพ์ผลงานวิชาการของคณาจารย์ในวารสารภายใต้ฐานข้อมูลของ Scopus มาเป็นส่วนสำคัญของตัวชี้วัดความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยไทย ทั้งยังนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินการทำงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันอีกด้วย ที่น่าสนใจคือ ทิศทางที่เกิดขึ้นมุ่งเน้นแต่ตัวเลขในเชิงปริมาณ โดยปราศจากเป้าหมายในเชิงเนื้อหาหรือคุณภาพที่ชัดเจน ทั้งยังปราศจากการให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการทำงานวิจัยภายในมหาวิทยาลัย

บทที่ 7-10 ซึ่งเป็นครึ่งหลังของหนังสือ เป็นการสืบสาวเส้นทางของนโยบายประกันคุณภาพในไทย วิเคราะห์ตรรกะที่อยู่เบื้องหลังมาตรการประกันคุณภาพต่าง ๆ และอธิบายให้เห็นถึงการปะทะประสานระหว่างอิทธิพลของแนวคิดจากตะวันตกและการแปลงนโยบายให้เป็นไทยของชนชั้นนำในอุดมศึกษา ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมา ข้อที่น่าสนใจคือ แม้ว่าความตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพในโลกภายนอกจะมีมานานหลายทศวรรษแล้วก็ตาม แต่ไทยเพิ่งหันเข้าหานโยบายดังกล่าวเมื่อไม่นานมานี้เอง และเป็นการหันเข้าหานโยบายดังกล่าวแบบฉาบฉวย โดยในยุคเริ่มแรก การประกันคุณภาพเป็นเรื่องของความสมัครใจ ที่มีตัวชี้วัดจำนวนไม่มากและไม่สลับซับซ้อน จึงไม่ได้สร้างภาระมากนักต่อมหาวิทยาลัย แต่นับตั้งแต่ ค.ศ. 1999 เป็นต้นมา การประกันคุณภาพได้กลายเป็นข้อบังคับสำหรับทุกมหาวิทยาลัยผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ค.ศ. 1999/2002 (พ.ศ. 2542/2545) กระแสของการปฏิรูปการศึกษาผ่านการประกันคุณภาพจึงได้กลายเป็นกระบวนการที่ถูกผนวกเข้าเป็นภาระงานสำคัญของการบริหารมหาวิทยาลัย ทั้งนี้กลไกการควบคุมคุณภาพชนิดต่าง ๆ ได้ดำเนินผ่านหน่วยงานที่ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมมาตรฐานด้านการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น การประกันคุณภาพภายนอก (EQA) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และการประกันภายใน (IQA) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ผ่าน TQF ฯลฯ สำหรับผู้บริหารอุดมศึกษาแล้ว การประกันคุณภาพหรือ QA ไม่ได้มีความหมายเพียงการสร้างมาตรฐานและคุณภาพให้กับอุดมศึกษาไทยเท่านั้น หากแต่การนำตัวแบบของ QA จากประเทศแนวหน้าที่ได้ไปศึกษาดูงาน เช่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และอังกฤษ มาใช้ ถูกมองว่าเป็นการก้าวให้ทันกระแสโลก (หน้า 120) การมี QA ในที่นี้จึงเป็นสัญลักษณ์ของ “ความทันสมัย” (หน้า 121) ที่ผู้บริหารอุดมศึกษาไทยใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ และดำเนินไปท่ามกลางข้อวิจารณ์ถึงความสิ้นเปลืองและไร้ประโยชน์ของกลไกประกันคุณภาพที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

รัตนไธด้ยังข้อสังเกตว่า ที่ระบอบประกันคุณภาพในไทยดำเนินไปท่ามกลางแรงเสียดทานและการคัดค้านจากคณาจารย์ต่าง ๆ ได้นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกลไกดังกล่าวประกอบขึ้นจากการทำงาน

ร่วมกันของกลุ่มที่สนับสนุนการประกันคุณภาพ (quality coalition) ซึ่งประกอบไปด้วยเทคโนโลยี ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภาคเอกชน ทั้งนี้การที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต่างก็มีตำแหน่ง ในกรรมการบริหารองค์กร เช่น สมศ. และสกอ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ผลักดันนโยบายประกันคุณภาพ ต่าง ๆ ได้กลายเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การผลักดันนโยบายดังกล่าวเป็นไปภายใต้ข้ออ้างว่าด้วยการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย และโดยที่ผู้กำหนดนโยบายส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลในวงการแพทย์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวงการที่ใช้การประกันคุณภาพในวิชาชีพมาก่อนหน้าแล้ว สิ่งที่น่าสนใจคือ กลยุทธ์สำคัญอันหนึ่งในการลดแรงต่อต้านต่อการประกันคุณภาพจากสถาบันการศึกษา ยังได้แก่การปรับ ท่วงทำนองของการประกันคุณภาพให้มีลักษณะที่เป็นไทยมากกว่าเทศ ด้วยสำนวนโวหารเชิงคุณธรรม/ ศีลธรรมแบบพุทธ อาทิ การเรียกขานนวัตกรรมที่ลอกเลียนมาจากโลกตะวันตกนี้ว่า การประกันคุณภาพ แบบกัลยาณมิตร

ขบวนการประกันคุณภาพในฐานะเครื่องมือสำคัญของการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ซึ่งได้ดำเนิน มาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่าสองทศวรรษ กลับไม่ปรากฏชัดว่าขบวนการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการยกระดับ เชิงคุณภาพของการศึกษาที่เป็นรูปธรรมอย่างไบบ้าง สิ่งที่ได้ก่อรูปขึ้นอย่างชัดเจน กลับได้แก่สิ่งที่ รัตนนา เรียกว่า “QA bureaucracy” หรือ ระเบียบราชการของการประกันคุณภาพ ซึ่งพัฒนาและขยายตัว ไปพร้อม ๆ กับกลไกการสร้างตัวชี้วัดใหม่ ๆ การเรียกร้องเอกสาร ข้อมูล และการเขียนรายงานประเมิน ต่าง ๆ ฯลฯ ทั้งนี้ แม้ว่าผู้บริหารส่วนใหญ่จะอ้างว่า พัฒนาการดังกล่าวจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถ พัฒนาคุณภาพของตนเองบนฐานข้อมูลมากกว่าทัศนคติ การรับรู้ หรือการพูดแบบปากต่อปากในอดีต ซึ่งยังประโยชน์ต่อการตัดสินใจทั้งในแง่การบริหาร และต่อผู้ใช้บริการมหาวิทยาลัยด้วย เหตุผลดังกล่าว จะเป็นจริงก็ต่อเมื่อเนื้อหาของเอกสารและหลักฐานเชิงข้อมูลถูกนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของ การเรียน การสอน และการวิจัยอย่างแท้จริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมุ่งเน้นเชิงปริมาณเพื่อตอบสนอง ตัวชี้วัดดังที่ปฏิบัติกันอยู่ในกระบวนการประเมินการศึกษา กลับไม่ได้ช่วยยกระดับคุณภาพของวิชาการ แต่อย่างใด สิ่งที่เกิดขึ้นจึงได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนชิ้นของงานวิจัยที่ด้อยคุณภาพ หรือจำนวน กิจกรรมทางการศึกษา (หน้า 161) ที่ไม่เพียงไม่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการนอกจากการเพิ่มยอด ตัวเลข หากแต่ยังกลายเป็นภาระงานเชิงเอกสารที่ซ้ำซากและไร้ประโยชน์อีกด้วย

ในบทสรุปของหนังสือเล่มนี้ รัตนนาได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าพัฒนาการของอุดมศึกษาไทย ที่ดำเนิน มายาวนานกว่าหนึ่งศตวรรษ มิได้เป็นเพียงการทำให้ทันสมัยดังโลกตะวันตกเท่านั้น หากแต่เป็นการเลือก ที่จะหยิบยืมด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่อชนชั้นนำและทำให้ความทันสมัยนั้นกลายเป็นไทย การปฏิรูป การศึกษาที่เกิดขึ้นจึงเป็นไปอย่างลักลั่น และเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ในด้านปรัชญาความรู้ การเลือก ที่จะลอกเลียนตะวันตกในด้านที่สะดวกและสอดคล้องกับความเป็นไทย ได้ทำให้ปรัชญาการศึกษาไทย มีลักษณะที่มุ่งเน้นอรรถประโยชน์ของการใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มากกว่าที่จะให้ ความสำคัญกับการสร้างความรู้บนฐานของคำถามเชิงวิพากษ์ วัฒนธรรมแบบไทย ๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบ อุปถัมภ์ การให้อำนาจกับชนชั้นอาวุโสในระบอบราชการ ตลอดจนการบริหารจัดการที่วางอยู่บน การแยกชั้นความแตกต่างระหว่างมหาวิทยาลัย ได้สร้างความไม่เสมอภาคในการกระจายทรัพยากร

ในระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และได้ทำให้เป้าหมายของการพยายามที่จะพาตนเองไปสู่มหาวิทยาลัย
ชั้นนำของโลกอยู่ห่างไกลจากความเป็นจริงนัก โดยที่การประกันคุณภาพกลายเป็นกระบวนการที่ไม่ได้
เกี่ยวข้องอะไรเลยกับการยกระดับ “คุณภาพการศึกษา”

หนังสือเล่มนี้ เป็นงานศึกษาเชิงนโยบายเกี่ยวกับอุดมศึกษาไทยที่รอบด้านและสืบสาว
ประวัติศาสตร์ของการศึกษาไทย ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลกตะวันตกและชนชั้นนำไทยในการสร้าง
อุดมศึกษาไทยได้อย่างมีพลวัตและละเอียดลออ และน่าจะเป็นงานที่ทั้งถกเถียงและวิเคราะห์ให้เห็นถึง
รากเหง้าของปัญหาการปฏิรูปการศึกษาไทยที่ชัดเจนมากที่สุดเล่มหนึ่ง งานชิ้นนี้ควรได้รับการแปล
เป็นภาษาไทยและเผยแพร่อย่างกว้างขวางไม่เพียงในหมู่นักการศึกษา และผู้กำหนดนโยบายอุดมศึกษา
ไทย หากแต่ควรถูกอ่านโดยคณาจารย์และผู้มีวิชาชีพในการสร้างความรู้และปัญญา ขณะเดียวกันก็เป็น
ผู้ที่ได้รับผลพวงโดยตรงจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของระบอบราชการแห่งการประกันคุณภาพ
และควรที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่สร้างคุณภาพที่แท้จริงให้กับการเรียน การสอน
และการรังสรรค์งานวิชาการในระดับอุดมศึกษา